

Foto: Arne Åsen

Kulturhistoriker og arkeolog **Sjur Harby** er innehaver av *Disen Kolonial*, hvor han jobber med kulturarvrelaterte spørsmål og rådgivning. I denne spalten deler han sine tanker og meninger om aktuelle saker innen kulturarv og bygningsvern. www.disenkolonial.no

En klype salt

Kan eiendomsutvikler Ivar Koteng og Rema 1000-eier Odd Reitans forslag til ombygging av torget i Trondheim forstås ut fra annet enn uedle motiver? Kanskje, men det krever en omvei.

Tekst: Sjur Harby Foto: Silje K Reisz

Det var i slutten av januar at maleren Håkon Bleken i et brev til riksantikvar Holme uttrykte sin bekymring for utviklingen i Trondheim. Byen har fremdeles sine familier som styrer slik mektige folk alltid har gjort her til lands. Familier som eier mye og bestemmer det de vil, enten åpenlyst eller gjennom lydige marionetter. Nå står slaget om torget, eller Torvet som trønderne selv liker å kalle det. Markedsplassen som har ligget der siden Johan Caspar de Cicignon avsatte areal til den i sin reguleringsplan fra 1681 og som har vært byens bankende hjerte i mer enn 300 år.

Oppdraget kom fra kong Christian V etter den voldsomme bybrannen samme

år. Generalmajor Cicignon og hans assistent, generalkvartermester Anthony Coucheron arbeidet intensivt, og allerede den 10. september kunne kongen godkjenne planforslaget. Torget ble anlagt som byens ubestridte sentrum, midt i aksen mellom Nidarosdomen og Munkholmen. I ettertid er Cicignons arbeid med Trondheim blitt stående som et av enevoldstidens fineste eksempler på barokkens byplanlegging. Men nå er det altså tid for endring

Spetaklet startet for alvor i 2007.

Bystyret vedtok den finske arkitekten Leena Marjamaas planer for rehabilitering av det gamle torget. Marjamaa var vinner av en utlyst arkitektkonkurranse. Siden kostnadene var beregnet til 100 millioner kroner og Trondheim ikke er rikere enn kommuner flest, ga byens

folkevalgte rådmannen fullmakt til å forhandle med eventuelle private bidragsytere for å få realisert prosjektet.

En sponsorgruppe med Koteng og Reitan i spissen, sa seg villig til å bidra med halve beløpet, altså 50 millioner kroner. Problemet var imidlertid at investorene ikke likte den planen bystyret hadde vedtatt. Derfor inneholdt tilbudet om medfinansiering også en liste med krav om hvordan torget burde utformes. Kort fortalt skulle plassen gjøres mer intim ved å tilrettelegge for servering og handel langs sidene, samt utplassering av benker på de luneste stedene. Dessuten måtte torget få et «trønderisk preg», noe som angivelig skulle skje ved at en rullet ut «filleryer» i trønderisk stein på de vanligste ganglinjene over plassen. Filleryer var visstnok en populær salgssar-

tikkel under martnan før i tiden, og derfor egnet til å gi torget en lokal koloritt som Cicignons kontinentale preg til nå har manglet.

Men det var flere haker ved investorenes forslag. Også soluret i brolegningen midt på plassen ble forutsatt fjernet. I stedet ønsket investorene å bygge et nivå som skulle fungere som et attraktivt oppholdssted og samtidig tjene som tribune for en ny scene i torgets sørvestre hjørne. Soluret har ingen tilknytning til Cicignons byplan, men har siden 1921 vært et av byens landemerker sammen med det 18 meter høye monumentet over Trondheims grunnlegger, Olav Tryggvason. Når solen skinner, er kongen viser i soluret.

Forrige gang noen forsøkte å tukle med kongen resulterte det i en av de største underskriftskampanjene byen har sett, og

investorene burde derfor ha skjønnet hvilken kruttønne ideen ville antenne. På et folkemøte 13. februar falt forslagene og kommunalråd Geir Waage fra Arbeiderpartiet kunne forsikre byens borgere om at kongen fortsatt står trygt, at soluret fremdeles skal prege torget og at filleryene er rullet sammen en gang for alle.

Så er vel alt bra, tenker du kanskje? Det kan hende, men torgsaken i Trondheim har avdekket et offentlig klima med liten evne til å håndtere et slikt privat engasjement. For Ivar Koteng og Odd Reitans tilbud er ikke løstrevet fra historien. Snarere står de i en lang tradisjon som etterkrigstidens sosialdemokratiske Norge har betraktet med den største mistro. Private donasjoner har fylt våre museer, bygget våre sykehus og gitt forskningen levelige kår. Uten dette engasjementet

hadde vi ikke hatt Nasjonalgalleriets innholdsrike Munch-sal eller Haugeunds nyklassisistiske rådhus. Det er derfor saken i Trondheim er urovekkende. Den norske offentligheten har mistet den dannelseskulturen som enhver donasjon til fellesskapet forutsetter, den kulturen som forteller hva en giver kan forvente av oppmerksomhet og ettermøle og som regulerer mottakerens forpliktelse og takknemlighet.

«Jeg håper helst at Riksantikvaren vil frede Torvet, iallfall slik at det bevares», uttalte Håkon Bleken til NTB da brevet var avsendt. Riksantikvar Holme på sin side forsikret den gamle bypatrioten om at han vil følge situasjonen i Trondheim nøye. Men det er en forsikring Bleken må ta med en klype salt.

Spesialist på restaurering av alle typer møbler

Vi utfører ekte, tradisjonsrikt håndarbeid med kunnskap, omsorg og erfaring til å ta vare på dine verdier.

Antik intarsia bord – før

Intarsia bord – etter

Et gammelt møbel har sjel og kan på en miljøvennlig måte gi ditt hjem en stil og et særpreg som ingen andre har.

Ring oss i dag!
Tlf. 55 94 13 20

BERGEN HÅNDVERKSSENTER AS
Janaflaten 37, 5179 Godvik
www.bergenhandverksenter.no